ПӘН: ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ФИЛОСОФИЯ

2-ДӘРІС. Антикалық дәуірдегі тіл, атау және ақиқат мәселесі

Платон мен Аристотель еңбектеріндегі семантикалық және онтологиялық концепциялардың философиялық талдауы

Дәріскер: Кузембекова Ж.Ж. PhD, қауымдастырылған профессор

Мақсаты және Күтілетін Нәтижелер

Дәріс Мақсаты

Платон («Кратил»):

Табиғи дұрыстық пен келісім (уәжділік) пікірталасын жүйелеу.

Аристотель («Түсіндіру туралы»):

Сөз, ой және зат үштігінің арақатынасын саралау.

Күтілетін нәтижелер

Анықтау: Негізгі семантикалық ұғымдарды шектеу.

Салыстыру: Философиялық позицияларды талдау.

Бағалау: Дәлелдік негіздердің салмағын таразылау.

Қолдану: Лингвистикалық деректерге теорияны тану.

Негіздеу: Өз диссертациялық алғышартын құру.

ҚҰРЫЛЫМ

Дәріс Жоспары және Тұжырымдамалық Карта

1

Платон

Табиғи атау және шарттылық (уәжділік деңгейі)

2

Аристотель

Пайымдау және ақиқат шарттары (семантика)

3

Шектеулер

Атау мен объект арасындағы байланыс шегі

4

Қазіргі Семантика

Антикалық идеялардың қазіргі ғылымдағы ізі

Философиялық Дәлелдеу Ережесі:

Философиялық дәлел тілдік мысалдан автоматты түрде туындамайды: зерттеуші қандай алғышарттарды қабылдағанын және қандай қорытындыға келгенін айқын көрсетуі тиіс.

ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗ

Философиялық Талдаудың Үш Деңгейі

1-деңгей

Онтологиялық

Тілдік бірліктердің, заңдылықтардың және мағынаның негізгі табиғаты қарастырылады.

2-деңгей

Эпистемологиялық

Тіл туралы білімнің қандай эмпирикалық немесе теориялық дерекпен негізделетіні сұралады.

3-деңгей

Әдіснамалық

Түсіндіру мен сипаттаудың арақатынасы, теорияның тексерілуі мен шектеулері талданады.

ТАЛДАУ АЛГОРИТМІ

Тақырыптарды Түсіндірудің 3 Қадамдық Моделі

1 **Ұғымдық айқындау**
Ұғымның қандай нақты құбылысты түсіндіретінін айқын көрсету.

2 **Баламалы салыстыру**
Тұжырымды балама түсіндірмемен және қарама-қарсы позициямен салыстыру.

3 **Эмпирикалық бағалау**
Нақты тілдік дерекке сүйеніп, әр тәсілдің артықшылығы мен шектеуін бағалау.

САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Теориялық Позицияларды Салыстыру Кестесі

Өлшем	Формалды–аналитикалық бағыт	Қолданысқа бағдарланған бағыт
Негізгі сұрақ	Сөздің/тіркестің мағынасы қандай шартпен анықталады?	Айтылым контексте қандай әрекет атқарады?
Дерек	Логикалық форма, референция, ақиқат шарттары	Диалог, сөйлеу жағдаяты, әлеуметтік норма
Шектеу	Контекстің өзгермелілігін толық қамтымауы мүмкін	Жалпылау мен формализация күрделенуі мүмкін

ДИССЕРТАЦИЯЛЫҚ ДЕҢГЕЙ

Зерттеу Дизайны және Ғылыми Дәлелдеу Кезеңдері

1. Шолу

Бәсекелес түсіндірмелерді анықтау.

2. Операцияландыру

Негізгі ұғымдарды нақтылау.

3. Іріктеу

Мәтін, корпус, сұхбат критерийлері.

4. Талдау

Деректерді жүйелі өңдеу.

5. Қарсы мысал

Қарсы аргументтерді талдау.

6. Қолдану шегі

Қорытынды шекарасын ашу.

ДОКТОРАНТТЫҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫ

Аналитикалық Тапсырмалар мен Пікірталас

Тапсырмалар

• «Платон: табиғи атау және шарттылық» бойынша екі ғылыми ұстанымды салыстырып, әрқайсысының кемінде бір күшті және бір әлсіз жағын дәлелдеңіз.

• «Аристотель: пайымдау және ақиқат шарттары» ұғымын қазақ және ағылшын тілдерінен алынған екі мысал арқылы талдаңыз; дерек пен интерпретацияны бөлек көрсетіңіз.

• «Атау мен объект арасындағы байланыстың шектеулері» тақырыбы бойынша 500 сөздік сыни эссе жоспарын әзірлеңіз.

• «Антикалық идеялардың қазіргі семантикадағы ізі» мәселесіне қатысты диссертациялық зерттеу сұрағын және ықтимал әдісін ұсыныңыз.

Бақылау Сұрақтары

• Теорияның философиялық алғышарты мен эмпирикалық болжамының айырмашылығы қандай?

• Бірдей тілдік дерекке әртүрлі теория неге әртүрлі түсіндірме береді?

• Қай жағдайда қарсы мысал теорияны қайта қарауды талап етеді?

• Бұл тақырыпты қазіргі лингвистикалық зерттеу әдістерімен қалай байланыстыруға болады?

АКАДЕМИЯЛЫҚ СТАНДАРТТАР

Академиялық Адалдық Талаптары

Түпнұсқамен Салыстыру

Дәйексөзді автордың түпнұсқа еңбегімен міндетті түрде тексеру.

Терминологиялық Дәлдік

Аударылған философиялық терминдердің түпнұсқа мәнін сақтау.

Парафраз Шегі

Өз тұжырымың мен теориялық пікірді бір-бірінен айқын ажырату.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Ұсынылатын және Қосымша Ғылыми Әдебиеттер

Негізгі Әдебиеттер

Frege, G. (1892). *Über Sinn und Bedeutung*.

Russell, B. (1905). *On Denoting*.

Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations*.

Тақырыпқа Қатысты Еңбектер (Қосымша)

Aristotle. *De Interpretatione* (Түсіндіру туралы - семантика негізі).

Kripke, S. (1980). *Naming and Necessity* (Атау мен референция).

Plato. *Cratylus* (Кратил диалогы - атаудың табиғилығы).